

Lausunto Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnitelman MAL 2019 -luonnoksesta sekä sen vaikutusten arviointiselostuksesta

309/10.00.00/2017

YLV 04.12.2018 § 113

Lisätiedot:

yhdyskuntatoimen johtaja Marianna Harju, puh. 050 304 1234
maankäyttöpäällikkö Marko Lassila, puh. 050 382 9313
etunimi.sukunimi@kauniainen.fi

Helsingin seudun liikenne HSL pyytää Kauniaisten kaupungin lausuntoa Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnitelman MAL 2019 -luonnoksesta sekä sen vaikutusten arviointiselostuksesta 18.1.2019 mennessä. Lausuntopyyntö on **ohjeismateriaalina**.

Lausuntopyynnössä pyydetään ottamaan kantaa erityisesti seuraaviin kysymyksiin:

- 1.1. Muodostaako suunnitelma seudullisesti toimivan ja yhteen sovitettun maankäytön, asumisen ja liikenteen kehittämisen kokonaisuuden?
- 1.2. Tukeeko suunnitelma vähäpäästöisen, houkuttelevan, elinvoimaisen ja hyvinvoivan seudun aikaansaamista ja mitkä ovat suurimmat haasteet tavoitteiden toteuttamiseksi?
- 1.3. Sisältääkö suunnitelma strategisesti tärkeimmät seudun maankäytön, asumisen ja liikennejärjestelmän kehittämisen toimenpiteet?
- 2.1. Onko suunnitelmassa esitetty seudun yhdyskuntarakenteen tiivistämiseen tarpeeksi tehokkaita keinoja ja sijoittuuko ensisijaisille kehittämisvyöhykkeille riittävästi asuntoja?
- 2.2. Onko suunnitelmassa esitetty oikeat keinot turvaamaan seudun asukkaiden elämäntilanteita ja maksukykyä vastaavien asuntojen tarjontaa ja asutokannan monipuolisuutta?
- 2.3. Onko asuntoalueiden eriytymiskehitykseen ehkäisemiseen ja olemassa olevien asuntoalueiden kehittämiseen esitetty riittävät toimenpiteet?
- 2.4. Onko kaikki liikennemuodot otettu suunnitelmassa merkitystään vastaavalla tavalla huomioon?
- 3.1. Suunnitelmassa on esitetty keinot liikenteen CO₂ päästöjen vähentämiseksi 50 % vuoden 2005 tasosta. Ovatko keinot oikein valittuja ja riittävän tehokkaita? Jos esitätte vähennettäväksi tai poistettavaksi jotain osaa keinovalikoimasta, tulee samalla esittää vaikutuksiltaan vähintään vastaava korvaava toimenpide, jotta päästövähennystavoite kokonaisuutena kyetään saavuttamaan.
- 3.2. Miten suunnitelman toteutus ja rahoittaminen tulisi varmistaa?
- 3.3. Onko suunnitelman vaikutuksia arvioitu tarpeeksi kattavasti?

MAL 2019-suunnitelmaluonnos

MAL 2019 on Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen strateginen suunnitelma, jossa kuvataan, miten seutua pitäisi kokonaisuutena kehittää vuosina 2019–2050. Suunnitelmassa on tarkasteltu samanaikai-

sesti kaikkia kolmea osa-aluetta sekä arvioitu niiden vaikutuksia. Kokonaisuus kattaa myös lakisääteisen liikennejärjestelmäsuunnitelman.

Suunnitelmalla varaudutaan siihen, että Helsingin seudulla asuu vuonna 2050 n. 2 miljoonaa asukasta ja seudulla on yli miljoona työpaikkaa. Vuoteen 2018 verrattuna tämä tarkoittaa n. 500.000 asukkaan sekä 300.000 työpaikan kasvua.

MAL 2019 -suunnitelman lähtökohdat ja tavoitteet sekä tavoitetasot on hyväksytty HSL:n hallituksessa, KUUMA-johtokunnassa sekä Helsingin seudun yhteistyökokouksessa HSYK:ssä. Suunnitelmassa tavoitellaan vähäpäästöistä, houkuttelevaa, elinvoimaista ja hyvinvoivaa seutua. Velvoittavaksi tavoitetasoksi on hyväksytty liikenteen kasvihuonekaasujen päästövähennys vähintään 50 %:iin vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä.

Suunnitelman pääsisältö on:

- Seudun kasvu ohjataan nykyiseen yhdyskuntarakenteeseen ja joukkoliikenteen kannalta kilpailukykyisille alueille
- Seudulle rakennetaan vuosittain n. 16500 uutta asuntoa ja asuntokannan sekä elinympäristön laadusta huolehditaan
- Raideliikenteeseen ja pyöräliikenteeseen osoitetaan vahvat panostukset, tieliikennettä kehitetään tavara- ja joukkoliikennelähtöisesti
- Päästöjä vähennetään useilla liikennesuoritetta pienentävillä keinoilla, mm. tiemaksuilla sekä ajoneuvokantaa energiatehokkaammaksi ja hiili-neutraalimmaksi uudistaen.

Suunnitelmassa on osoitettu konkreettiset toimet, joilla tavoitteisiin päästään vuoteen 2030 mennessä. Näitä ovat muun muassa seudullisesti määritellyt maankäytön ensisijaiset kehittämisvyöhykkeet, kuntakohtaiset asuntorakentamisennusteet ja asemakaavatavoitteet sekä ennen vuotta 2030 aloitettavat liikennehankkeet ja -toimenpiteet. Pidemmällä aikavälillä vuodesta 2030 eteenpäin leikataan edelleen kasvihuonekaasupäästöjä, sijoitetaan uusi maankäyttö tiivistävästi ja kestävästi, pidetään asuntotuotanto riittävänä ja laadukkaana sekä kehitetään ja integroidaan joukkoliikennekonaisuutta. Tie- ja katuverkolla painopiste säilyy joukko- ja tavaraliikenteen toimivuudessa.

Luonnoksen perustelujen mukaan toimenpiteillä Helsingin seutu kasvaa kestävästi ja vähentää päästöjä tehokkaasti. Lähes kaikki suunnitelman vuodelle 2030 asetetut tavoitetasot saavutetaan. Liikenteen CO₂-päästövähennystavoite (50%) saavutetaan, kun kaikki suunnitellut toimet toteutuvat riittävällä voimakkuudella. Työvoiman saavutettavuus paranee, mikä houkuttelee yrityksiä ja asukkaita. Luonnoksen toimenpidekokonaisuus on yhteiskuntataloudelliselta tehokkuudeltaan hyvä, mikä takaa taloudelliset edellytykset seudun kehittämiseen. Asuntotuotanto sijoittuu tavoitteen mukaisesti ensisijaisesti kehitettävälle vyöhykkeille. Terveellinen ja turvallinen elinympäristö mahdollistaa kaikille aktiivisen arjen. Sosiaalista eriytymistä pyritään jatkossa torjumaan yhteisen ohjelman avulla sekä seuraamaan kehitystä aktiivisemmin. Kestävien kulkutapojen (kävely, pyöräily, joukkoliikenne) osuus kasvaa jo päätettyihin toimenpiteisiin nähden, mutta tavoitetasoa ei tältä osin kokonaan saavuteta. Suunnitelman vaikutuksia on arvioi-

tu SOVA- lain mukaisesti ja arviointi on ohjannut suunnitelmaratkaisujen valintaa.

Keväällä 2019 valmistuvan MAL 2019 -suunnitelman pohjalta valmistellaan ja neuvotellaan MAL-sopimus 2020-2023 valtion, seudun kuntien ja HSL:n kesken. MAL-suunnitelman ja sopimuksen toteutusta ja vaikutuksia tullaan seuraamaan vuosittain.

Suunnitelma-aineistoon voi tutustua kokonaisuudessaan HSL:n internetsivulla:

<https://www.hsl.fi/mal/mal-2019>

sekä samalta sivulta löytyvässä MAL-testisovelluksessa, jossa voi tutustua aineistoon kartalla.

Kauniaisten lausunto MAL 2019 –luonnoksesta sekä sen vaikutusten arviointiselostuksesta

MAL 2019 -luonnos on laadittu vision mukaan yhtenäisesti seutua ja joukkoliikenneverkkoa kehittäen kohti tavoitteiden mukaista vähäpäästöistä, houkuttelevaa, elinvoimaista ja hyvinvoivaa seutua. Tavoitteet ovat perustellusti asetettuja ja keinot niiden saavuttamiseksi sekä toteutumisen seuranta mittareineen on esitetty selkeästi.

Joukkoliikenneverkko on suunniteltu laajennettavaksi siten, että sen ympärillä jo oleva rakenne sekä muodostuva uusi maankäyttö pystyvät hyödyntämään kestäviä kulkumuotoja tehokkaasti. Näin maankäytön ensisijainen kehittämisvyöhyke asettuu ensisijaisesti kattamaan täydentävään ja tiivistävään maankäyttöön soveltuvat alueet, jolloin uuden infran rakentamistarve säilyy minimissään sekä palveluiden ja asuntojen saavutettavuus joukkoliikenteellä voidaan varmimmin turvata. Lähtökohta on erittäin kannatettava ja yhteiskuntataloudellisesti järkevä. Tällaisella asuntotuotannon keskittämällä mahdollistetaan myös palveluiden elinvoimaisuus sekä rakentamisen ulkopuolelle jäävien suurien yhtenäisten viher- ja metsäalueiden säilyvyys.

Seudun asuntotuotantotavoite on kasvanut niin suureksi, että sen toteuttaminen tullee olemaan laskusuhdanteessa erittäin haastavaa. Tästä huolimatta on kannatettavaa varautua huolellisesti tulevaan kasvuun ja sen oikeraan sijoittamiseen seudullisesti suunnitelman periaatteiden mukaisesti. Tämän lisäksi keinovalikoima asuntotuotannon ja asuinympäristöjen laadun varmistamiseen tulisi olla nykyistä korostetumpi, jotta uudistuva ympäristö kestäisi paremmin aikaa. Samalla kunnat voisivat käyttää niitä tukena nopeasti kasvavan seudun kehittämisen laatutekijöitä toteuttajille perustellessaan.

Liikenteen päästövähennystavoitteiden saavuttamiseksi määritelty keinovalikoima on muodostettu kattavasti. Liikenteen merkitys CO₂-päästöjen syntymisessä on merkittävä, jolloin tämä on perusteltua. Koska seudullisesti asetetut tavoitteet ovat kunnianhimoiset, on keinovalikoimassa myös nykytilannetta radikaalisti muuttavia toimenpiteitä. Todettakoon, että kuntakohteisesti tavoitteet ovat osin vieläkin kunnianhimoisempia, mikä tukee MAL-luonnoksen keinovalikoiman oikeasuuntaisuutta. Kuntien suorat vaikutusmahdollisuudet keskittyvät pitkälti kalusto- ymv. hankintoihin sekä

maankäytön sijoittamisella ja mm. liikenne- ja pysäköintijärjestelyjen ohjauksella saavutettaviin ratkaisuihin. Paljon jää kuitenkin siirrettäväksi kunta- ja yritysten harteille, jolloin myös valtion rooli lainsäätäjänä korostuu.

Jotta seudulla olisi todellinen mahdollisuus siirtyä nykyistä kattavammin joukkoliikenteen käyttöön, tulee liityntäpysäköintiverkoston rakentaminen hankkeistaa toteutuksineen yhdeksi MAL-suunnitelmaan sisältyväksi liikenneinvestoinniksi. Merkittävät liityntäpysäköintilaitokset tulee sijoittaa MAL-kartalla harkitusti liikenteen solmukohtiin, osoittaa hankkeelle vetoastuu ja rahoittaa laitosten toteutus infrainvestointina. Samalla tulee tukea joukkoliikenteen käyttäjiä suunnittelemalla linjastojen verkosto siten, että huomioidaan muutkin kuin ns. runkolinjoille suuntautuvat tarpeet. Nykyinen runkolinjapainotteinen, useisiin vaihtoihin perustuva matkaketjuajattelu ei vastaa riittävästi seudun asukkaiden monipuolisiin tarpeisiin, eikä siten houkuttele riittävästi joukkoliikenteen käyttöön.

Liikenteen rahoitusmalli perustuu merkittävältä osin tiemaksuihin, joiden oletetaan kannustavan ihmisiä vaihtamaan kestäviin kulkumuotoihin tai vähäpäästöiseen kalustoon vähentäen siten myös ruuhkia. Tavoitteiden saavuttaminen tällä keinolla on mahdollista, mikäli tiemaksuilla kerätyt varat todella jäävät suunnitelmaluonnoksessa esitetyn mukaisesti seudun liikennejärjestelmän kehittämiseen. Tiemaksuihin suhtaudutaan seudulla ristiriitaisesti, vaikka sen sijalle ei ole toistaiseksi pystytty esittämään vaikuttavuudeltaan vastaavaa vaihtoehtotakaan keinoa. Toisaalta kuntien osuutta joukkoliikenteen rahoittamisessa ei voi myöskään loputtomasti lisätä, jolloin tiemaksut keinona tullevat väistämättä eteen. Asia edellyttää kuitenkin tarkkaa suunnittelua ja lainsäädäntöä toteutuakseen. Tästä johtuen onkin tärkeää, että asiaan vaikuttavista valtakunnallisista linjauksista on riittävä tieto ennen kuin asiaa valmistellaan päätöksentekoon vain Helsingin seudulla.

On myös huomattava, että toteutuessaan tiemaksujen taakka kohdistuu seudulla epätasaisesti. Seudun asukkailla tulee olla käytettävissään todellinen vaihtoehto yksityisautoilulle esim. edellä esitetyn liityntäpysäköintilaitosten verkoston toteutuksen kautta. Lisäksi tiemaksujen vaikutukset mm. liike-elämälle, yritysten toimintaedellytyksille ja kaikkiaan seudun kilpailukykyllä on arvioitu kovin suppeasti.

Kauniainen sijoittuu kokonaisuudessaan maankäytön ensisijaiselle kehittämisvyöhykkeelle, jolloin suunnitelma ei aseta rajoitteita kaupungin omien tavoitteiden mukaiselle kehittämiselle. Myös asumisen sijoittamisen pääperiaatteet ovat yhtenäiset Kauniaisten oman kehityskuvan kanssa. Kunta-kohtaisesti esitettyyn asemakaavatavoitteeseen, keskimäärin 7200 k-m² vuodessa, Kauniainen ei kuitenkaan pysty vastaamaan, sillä Kauniainen on pinta-alaltaan pieni ja tiheästi rakennettu, jolloin suunnittelupotentiaali on hyvin rajallinen. Sitä vastoin asuntotuotantotavoite, keskimäärin 80 asuntoa vuodessa, on toteutettavissa ja se vastaa Kauniaisten kaupunkistrategian mukaista n. 1 % asukasluvun vuosittaista kasvua. Asuntotuotannon määrää pitäisikin MAL-suunnitelmassa korostaa lopputuotteena, koska sen edellytyksenä on joka tapauksessa asumisen mahdollistavan kaavavaran tuottaminen. Seudun kuntien erilaisia lähtökohtia ja mahdollisuuksia ei suunnitelman tavoiteasetannassa ole otettu huomioon, vaan tavoitteet on

johdettu varsin kaavamaisesti.

Esitetyistä liikennehankkeista Kauniaisten alueelle sijoittuu ainoastaan Espoon kaupunkirata, jonka toteutus parantaa joukkoliikenteen tasoa seudullisesti. Espoon kaupunkiradan toteuttamisen vaikutukset ulottuvat myös pääradan suuntaan, koska se mahdollistaa paikallisjunaliikenteen tasapainoisen toimivuuden ollen edellytys mm. Pääradan täysipainoiselle hyödyntämiselle. Lisäksi se vaikuttaa merkittävästi Turkuun suuntautuvan junaliikenteen häiriöherkkyyden pienenemiseen. Näin ollen kaupunkiradan vaikutukset liikenteen kasvihuonepäästöjen vähentämiseen koskevat joukkoliikenteen palvelutason kautta huomattavasti Helsingin seutua laajempaa aluetta. Kaupunkiradan nopeaa käynnistämistä tulisi edistää, etenkin kun sen toteutusvalmiudet ovat olemassa.

MAL-suunnitelmaluonnoksen vaikutusten arviointi on toteutettu huolellisesti ja kattavasti, minkä lisäksi siihen on liittynyt laajasti vuorovaikutusta. Raportointi on niin ikään esitetty selkeästi.

YTJ:

Yhdyskuntavaliokunta esittää, että kaupunginhallitus esittäisi valtuustolle esityslistatekstin mukaisen lausunnon Helsingin seudun liikenteelle Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnitelman MAL 2019 -luonnoksesta sekä sen vaikutusten arviointiselostuksesta.

Jäsen Sederholm ehdotti päätösehdotukseen lisättävän seuraava teksti:

"MAL-suunnitelman tulisi sisältää myös selvitys hiilinieluista. Kuntien viheralueilla, puilla ja muulla kasvillisuudella on päästövähennysten ohella kasvava merkitys alueen kuntien hyväksymissä ilmastostrategioissa ja tämä tulee nostaa vahvemmin esiin myös MAL-sopimuksessa. Alueen kuntien tulee myös näyttää hyvää esimerkkiä puurakentamisessa omissa projekteissaan."

Esitys sai valiokunnan yksimielisen kannatuksen.

Päätös:

Yhdyskuntavaliokunta esittää, että kaupunginhallitus esittäisi valtuustolle esityslistatekstin mukaisen lausunnon Helsingin seudun liikenteelle Helsingin seudun maankäytön, asumisen ja liikenteen suunnitelman MAL 2019 -luonnoksesta sekä sen vaikutusten arviointiselostuksesta täydennettynä seuraavalla valiokunnan yksimielisesti hyväksymällä lisäyksellä:

MAL-suunnitelman tulisi sisältää myös selvitys hiilinieluista. Kuntien viheralueilla, puilla ja muulla kasvillisuudella on päästövähennysten ohella kasvava merkitys alueen kuntien hyväksymissä ilmastostrategioissa ja tämä tulee nostaa vahvemmin esiin myös MAL-sopimuksessa. Alueen kuntien tulee myös näyttää hyvää esimerkkiä puurakentamisessa omissa projekteissaan.

Em. täydennys lisätään päätösehdotuksen 4. viimeiseksi kappaleeksi, kappaleen "On myös huomattava, että toteutuessaan ----" jälkeen.